

Όνοματεπώνυμο:

Μάθημα:

Υλη:

Επιμέλεια διαγωνίσματος:

Αξιολόγηση :

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ΄ ΕΠΑΛ

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΜΕΝΟ

Εφηβεία: Τα χρόνια της ωρίμανσης, τα χρόνια των συγκρούσεων

Η εφηβεία ως έννοια είναι, σε μεγάλο βαθμό, δημιούργημα του δυτικού πολιτισμού. Σε άλλες πιο απλές κοινωνίες, οι νέοι, μόλις καταστούν έτοιμοι βιολογικά για τεκνοποίηση, θεωρούνται ενήλικες. Αντίθετα, στις δυτικές κοινωνίες η εφηβεία είναι μια περίοδος χάριτος – μια περίοδος προπαρασκευής και ωρίμανσης – ώστε οι έφηβοι να προετοιμαστούν για τις πολυσύνθετες υποχρεώσεις που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν ως ενήλικες. Η εφηβεία μπορεί να παρομοιαστεί με έναν ανεμοστρόβιλο που παρασύρει τα πάντα στο πέρασμά του και αφήνει πίσω του ένα τελείως νέο τοπίο. Θα αναφερθούμε, λοιπόν, στις αλλαγές που συμβαίνουν κατά την εφηβεία, αλλαγές τόσο ορμονικές, βιολογικές όσο και διανοητικές και συναισθηματικές.

Ο έφηβος μπορεί να παρομοιαστεί με μια κερασιά την άνοιξη: Αφουγκράζεται τις αλλαγές των καιρών, καταλαβαίνει πως είναι η ώρα να ξυπνήσει από τη χειμερία νάρκη της και οι χυμοί αρχίζουν να κυλάν στα κλαδιά της. Η ήβη ξεκινάει όταν οι πρώτες ορμόνες του φύλου αρχίζουν και παράγονται σε μικρές αρχικά, αλλά σταδιακά σε όλο και μεγαλύτερες ποσότητες. Το πρώτο συναίσθημα που αντιμετωπίζει ο έφηβος είναι ο φόβος, ο τρόμος για όλες τις αλλαγές που συμβαίνουν επάνω του. Όση πληροφόρηση κι αν παράσχουμε στα παιδιά πριν από την έναρξη της εφηβείας γι' αυτά που θα συμβούν στο σώμα τους, τα παιδιά είναι αναπόφευκτο να ανησυχήσουν και να τρομάξουν με τις αλλαγές αυτές. Βέβαια, το να αφήνουμε πίσω μας μια ηλικία, και ειδικότερα την παιδική ηλικία, είναι κάτι που πονάει, όπως πονάει οποιοσδήποτε αποχωρισμός. Οι έφηβοι το δαισθάνονται αυτό και μπορεί να έχουν κρίσεις ταυτότητας και μελαγχολίας, όπως θα δούμε πιο αναλυτικά στη συνέχεια.

Στην εφηβεία γίνεται ακόμα η ολοκλήρωση της διανοητικής ανάπτυξης των παιδιών. Σύμφωνα με την ορολογία της παιδοψυχολογίας, οι έφηβοι περνούν από το στάδιο της

ενεργητικής νοημοσύνης στο στάδιο της τυπικής νοημοσύνης. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως τα παιδιά μέχρι την ηλικία των 11-12 ετών σκέφτονται κυρίως με βάση την εμπειρία τους και με πραγματιστικά, αντικειμενικά δεδομένα. Μετά την ηλικία των 12 μια πραγματική έκρηξη συμβαίνει σε νοητικό επίπεδο. Ξαφνικά οι έφηβοι δεν βασίζονται μόνο στην εμπειρία τους, η σκέψη τους μπορεί να πάει πολύ μακρύτερα από όσα έχουν ζήσει. Αναπτύσσουν αυτό που λέμε αφηρημένη σκέψη, που πάει πέρα από τη στενή καθημερινή εμπειρία κι αντίθετα έχει την ικανότητα να προσεγγίζει το άπειρο. Όλη αυτή η διανοητική έκρηξη σαστίζει τους έφηβους.

Μέσα στον κυκεώνα των αλλαγών αυτών, ο έφηβος πλημμυρίζει από συναισθήματα έντονα και ευμετάβλητα. Αρχικά, νιώθει δέος για τη νέα κατάσταση, για τις νέες του ικανότητες που καλείται να εκμεταλλευτεί, για το γεγονός πως ο ρόλος του ενήλικα που θα κληθεί να παίξει παύει να είναι μια απλή φήμη. Δεν έχει μια σταθερή ταυτότητα, καθώς ο εαυτός του αλλάζει καθημερινά. Δοκιμάζει διάφορους ρόλους και ταυτότητες, ώστε να δει ποια του ταιριάζει καλύτερα. Όσο ήταν παιδί, ο έφηβος έβλεπε τους γονείς και τους δασκάλους του ως πρότυπα, σαν θεούς, αλλά, καθώς η εφηβεία εξελίσσεται, φεύγει αυτή η σιγουριά του για αυτά τα πρότυπα κι αρχίζει κρυφά ή φανερά να τα αμφισβητεί και να διερευνά τα όριά τους. Το πιο επώδυνο στάδιο αυτής της αμφισβήτησης και της απομυθοποίησης, είναι, όταν οι έφηβοι καταλάβουν πως οι γονείς τους είναι κοινοί θνητοί με αδυναμίες και ελαττώματα και πως τα προηγούμενα χρόνια που προσπαθούσαν να τους μοιάσουν, θεωρώντας πως μιμούνταν την τελειότητα, ουσιαστικά κυνηγούσαν μια ουτοπία. Ο έφηβος, λοιπόν, μέσα από την αποκαθάλωση των γονιών του νιώθει απογοήτευση, θυμό, γιατί είχε ξεγελαστεί τόσα χρόνια, και άγχος για το πώς θα καλύψει το κενό αυτό. Σταδιακά, θα στραφεί σε παρέες συνομηλίκων, θα ψάξει για νέα πρότυπα, θα θεοποιήσει σύμβολα της μαζικής κουλτούρας, όπως μουσικά συγκροτήματα και ηθοποιούς, θα αναζητήσει έναν αληθινό μύθο για να αντικαταστήσει τον πεσμένο μύθο των γονιών του. Ο ρόλος των γονιών σε αυτό είναι δύσκολος και υπεύθυνος. Από τη μια πρέπει να ξεπεράσουν το ναρκισσιστικό τους πλήγμα και να αποδεχτούν την απομυθοποίησή τους κι από την άλλη με επιμονή και υπομονή θα πρέπει να προασπίζουν τα όριά τους και να προβάλλουν ως μια σταθερή βάση στην οποία ο έφηβος μπορεί να στηριχτεί, για να πάει παραπέρα.

Ευάγγελος Καναβιτσάς, από το διαδίκτυο

Παρατηρήσεις

A1. Να παρουσιάσετε την περίληψη του κειμένου (100 - 120 λέξεις).

10 μονάδες

A2. Ποια είναι η δομή και ο τρόπος ανάπτυξης της 1ης παραγράφου; Τεκμηριώστε την απάντησή σας

5 μονάδες

A3. Στο κείμενο παρατηρείται συχνή συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας.

Να δώσετε δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα.

2 μονάδες

A4. «Όσο ήταν παιδί, ο έφηβος έβλεπε τους γονείς και τους δασκάλους του ως πρότυπα». Για ποιους λόγους οι νέοι έχουν ανάγκη τα πρότυπα; Αναπτύξτε την άποψή σας σε μια παράγραφο 70-80 λέξεων.

5 μονάδες

A5. «Όλη αυτή η διανοητική έκρηξη σαστίζει τους έφηβους.»: Εντοπίστε το είδος της σύνταξης στο παραπάνω απόσπασμα, δικαιολογήστε την επιλογή του συντάκτη και μετατρέψτε την στο άλλο είδος.

3 μονάδες

A6. Να δώσετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: απλές, σταθερή, έναρξη, αποχωρισμός, άπειρο.

2,5 μονάδες

A7. Να εντοπίσετε στο κείμενο 5 διαρθρωτικές λέξεις και να πείτε τι δηλώνουν.

2,5 μονάδες

A8. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ: Έχετε επιλεγεί από το σχολείο σας για να παρουσιάσετε στη Βουλή των Εφήβων ομιλία (περίπου 300 λέξεων) με θέμα τη σχέση γονέων και εφήβων. Παρουσιάστε τις αιτίες σύγκρουσης των νέων με τους μεγαλύτερους κατά την εφηβεία, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους οι γονείς κυρίως, αλλά και οι νέοι μπορούν να βοηθήσουν στη σύγκλιση των δύο γενεών.

20 μονάδες

Β. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ρέα Βιτάλη, *Το παλτό μου, μαμά*

Το σπίτι ήταν θλιμμένο, εγκαταλελειμμένο στην οδό Ασκληπιού. Άνοιξα τα παράθυρά του κι ήταν σαν να άκουγα από την ψυχή του ένα «αχ!» ευεργεσίας. Το γέμισα λουλούδια από τη Λόρα Άσλεϊ. Ταπετσαρίες με λουλούδια. Κουρτίνες με χρώμα χαράς. Το στόλισα «μέρα»! Η χαρμάνια είχε φύγει από το σώμα μου. Αλλά το μυαλό δεν το κοροϊδεύεις. Κολλημένο. Η σκέψη να πιω ξανά, μύγα ενοχλητική. Φύγε! Τίναζα το χέρι στον αέρα να τη διώξω.

«Φύγε!» Ψυχολογία ασανσέρ. Πάνω, κάτω. Στόλιζα το σπίτι, ανέβαινα. Κλοτσούσα τη χαρμάνια που με στόχευε απειλητική. «Όχι», μου έλεγα, με σφιγμένα από θυμό δόντια. Μετά όμως; Για ασήμαντη αφορμή έπεφτα πάλι [...]

Άλλοτε έφερνα τα μάτια της μπροστά μου. Την υπόσχεση που της είχα δώσει, στη μάνα μου εννοώ. Αυτό, περιέργως, αυτό μ' έσπρωχνε να χωθώ ξανά βαθιά, ακόμα μια φορά, πιο βαθιά στην ηρωίνη και να τα πάρω όλα σβάρνα. [...] Να με λιώσω. Να με πεθάνω. Να σταθεί και πάλι δίπλα μου. Ο ναρκομανής είναι χειριστικός. [...] Τον βάζεις τον άλλο στο παιχνίδι σου. Στο τριπάκι σου. Κερδίζεις αυτό που θέλεις. Την προσοχή του. Να σε λυπηθεί, να σε ενισχύσει, να τον έχεις απίκο. [...] «Όχι, ρε! Όχι! Δεν θα πιεις» με διέταζα. Μέσα από το ίδιο μου το σώμα έσκαγε ένα κάθαρμο που με έσπρωχνε. «Πιες!» . Βόμβος – σπρωξιά που δεν τα παρατούσε ποτέ! Τέτοια μάχη να μη νιώσει άνθρωπος στα μέσα του! Δύο να παλεύουν! Τιάνια μάχη. Μισό μυαλό κολλημένο στο «Πιες, ρε!». Το άλλο να σπαρταράει «Μη! Μη, ρε! Μη!». Ήξερα μέσα μου... Ότι δε θα την βγάλω καθαρή. Δε θα τα βγάλω πέρα. Με ξεπερνούσε η μάχη ως μάχη. Από πού ξεκινάς «αρχή», όταν όλα μέσα σου θέλγονται, γουστάρουν το «τέλμα». Δε θα τη βγάλω πέρα τη μάχη. Μετρούσα λεπτά, δευτερόλεπτα. Έψαχνα αφορμή. Με καθησύχαζα πρόστυχα «και τι έγινε, μωρέ, αν πάρεις λίγο; Να! Τόσες μέρες άντεξες! Άρα... Μπορείς να το κόψεις όποτε θες. Άρα πιες! Με ξεγελούσα ... Πόσο με ξεγελούσα, αν και δε με ξεγελούσα... Μετρούσα δευτερόλεπτα! Κι ήρθε η αφορμή. Τσικνοπέμπτη που ο κόσμος γλεντάει. Που ρωτούσαν ο ένας τον άλλο «Πού θα τσικνίσεις σήμερα;». Έπρεπε κι εγώ να γιορτάσω με το δικό μου τρόπο γιορτής. Αυτόν που μόνο ήξερα. Τσικνοπέμπτη κι έχασα τη μάχη. Σήκωσα τα χέρια ψηλά. «Παραδίδομαι!» είπα ψυχή τε και σώματι. Συμπάραλια! Έχασα τη μάχη μια Τσικνοπέμπτη. Χαρμάνια χοντρή. Εν υπήρχαν αυτοκίνητα, δεν υπήρχαν φανάρια, δεν υπήρχαν άνθρωποι. Υπήρχε μόνο το κουδούνι της κι εγώ που ήθελα «να γίνω».

Στο μυαλό μου και στις αισθήσεις μου όλες υπήρχε μόνο εκείνη, μια δικηγόρος, σε ένα σπίτι στο Παγκράτι. Είχε σταφ. Ήταν ντίλερ. Χτύπησα το κουδούνι της, αγόρασα κι έκανα χρήση αμέσως ηδονικά, αχόρταγα από τη μύτη, εκεί μέσα. Βγαίνω έξω ενώ αλλού πατούσα κι αλλού βρισκόμουν. Άρα επιτέλους ήμουν ξανά όπως με ήξερα. Στην έξοδο, δεν πρόλαβα να κάνω τρία τέσσερα βήματα, με πλησιάζουν δύο με πολιτικά. Μου σφίγγουν το χέρι. Μου

το γυρίζουν, το περιστρέφουν και με πονάνε. «Τι έχεις εκεί;» Τους δίνω χωρίς αντίσταση αυτό που είχα αγοράσει. Μου φοράνε χειροπέδες. Μπορεί να είμαι αλλού, αλλά εκείνο το σφίξιμο στα χέρια και η στέρηση ελευθερίας με πυροβολεί στιγμιαία. Σπρώχνοντάς με, αν και δεν προέβαλα καμία αντίσταση, με βάζουν στο περιπολικό. Είμαι «αλλού».

Ρέα Βιτάλη, *Το παλτό μου, μαμά*, εκδ. Διόπτρα, 2019, σελ. 147 – 149

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

B1. Ο ήρωας του κειμένου προσπαθεί να κρατηθεί μακριά από τα ναρκωτικά. Τα καταφέρνει τελικά; Από ποιο στοιχείο κρίνεται η έκβαση αυτής του της μάχης;

10 μονάδες

B2. Να εντοπίσετε το είδος του αφηγητή (ομοδιηγητικός ή ετεροδιηγητικός) και να αιτιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα.

10 μονάδες

B3. « Όχι, ρε! Όχι! Δεν θα πεις» με διέταζα. Μέσα από το ίδιο μου το σώμα έσκαγε ένα κάθαρμα που με έσπρωχνε. «Πιες!» . Βόμβος – σπρωξιά που δεν τα παρατούσε ποτέ! Τέτοια μάχη να μη νιώσει άνθρωπος στα μέσα του! Δύο να παλεύουν! Τιτάνια μάχη. Μισό μυαλό κολλημένο στο «Πιες, ρε!». Το άλλο να σπαρταράει «Μη! Μη, ρε! Μη!». Στο παραπάνω απόσπασμα να εντοπίσετε δύο εκφραστικά μέσα, με τα οποία περιγράφεται η ένταση της εσωτερικής μάχης του ήρωα.

4 μονάδες

B4. Να εντοπίσετε τον κυρίαρχο αφηγηματικό τρόπο του αποσπάσματος. (Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας)

6 μονάδες

B5. Σε ένα άρθρο 150 – 200 λέξεων να παρουσιάσετε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι έφηβοι κατά τη διάρκεια αυτής της δύσκολης ηλικίας και να αναφέρετε τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να τους υποστηρίξουν η οικογένεια και το σχολείο τους.

20 μονάδες

Να έχετε επιτυχία !